

Top 10 Eupatorium: leve de koningin!

Marlien van der Linden

De kunst van planten combineren in een border is het gebruik maken van de verschillende texturen. Eupatorium pas je vooral toe om "massa" te krijgen. Hij oogt robuust. Daarnaast hij is doorgaans erg makkelijk in het gebruik. Geen ziekte of plaag krijgt hem klein. Een prachtige vuller.

Auteur: Marlien van der Linden

Naamgeving

Helaas heten de meeste *Eupatorium*-soorten in het Nederlands officieel 'leverkruid'; alleen de inheemse *Eupatorium cannabinum* draagt de naam 'koninginnenkruid'.

Er bestaan twee versies als het gaat om de herkomst van de naam *Eupatorium*. Ten eerste zou het een verlatijnsing zijn van de naam van de Griekse koning Eupator van Pontus, die zo'n 100 jaar voor onze jaartelling leefde. Hij was een kenner van geneeskrachtige planten. De tweede veronderstelling is dat de naam afgeleid is van het woord *hepatos*, dat 'lever' betekent in het Grieks. Het kruid zou heilzaam zijn tegen leveraandoeningen. Wees niet verbaasd als je andere wetenschappelijke namen voor deze plant tegenkomt, maar in Nederland volgen

we graag de Naamlijst voor Houtige Gewassen en Vaste planten en die gebruikt nog steeds *Eupatorium*.

Weetjes

Het geslacht behoort tot de familie van de asters, de *Asteraceae*. De meeste, op nummer vier van de top tien na, houden van een voedzame, wat vochtige bodem in de zon of de halfschaduw. In een wadi-achtige situatie kunnen ze het een tijdlang volhouden. Alle in Nederland verhandelde soorten en cultivars zijn echte vaste planten; ze sterven dus af in de winter en komen vaak vrij laat in het voorjaar weer boven de grond. Je begrijpt niet dat een plant die doorgaans makkelijk minstens 1 meter hoog wordt, dit in zo'n korte tijd voor elkaar krijgt. Dus let op ongewild omschoffelen! De bladeren staan – vaak kransgewijs – tegenover elkaar. Ze zijn lancetvormig met een licht gezaagde bladrand. De bloemen staan in tuilen gegroepeerd en geven een wat wazig effect. Over het algemeen blijven de planten goed rechtop staan zonder steun. Het duurt vaak zeker drie jaar voor de plant een mooie pol vormt, maar dan raak je hem ook niet meer kwijt; hij doet jaren trouwe dienst.

Combinaties

De soorten bloeien ongeveer vanaf eind juli tot vaak ver in september of zelfs in oktober,

in kleuren tussen wit en donker oudroze. Door deze bloeitijd laten ze zich goed combineren met *Sanguisorba*, *Persicaria amplexicaulis* en grote siergrassen zoals *Miscanthus sinensis*. Ook herfstanemonen zijn zeer geschikt, omdat deze een duidelijke bloem hebben die mooi contrasteert met het pluizige uiterlijk van de *Eupatorium*-bloem. Wil je liever dat de plant wat lager blijft, dan kun je de zogenaamde *Chelsea chop* toepassen. Dat houdt in dat de plant eind mei teruggeknipt wordt tot de helft van het gewas, waardoor hij dus lager blijft, maar ook later bloeit.

Populair bij alles wat vliegt

Eupatorium is enorm populair bij vlinders en (solitair levende) bijen. De honderden kleine bloemen leveren een hoge pollen- én nectarwaarde. Maar ook allerlei soorten (zweef)vliegen, motten en wespen landen op de bloemschermen. De zaden worden gegeten door verschillende vogelsoorten, zoals puttertjes.

Het geslacht behoort tot de familie van de asters, de *Asteraceae*

1. *Eupatorium cannabinum*

Het inheemse koninginnenkruid wordt makkelijk 1,5 meter hoog en heeft een licht oudroze kleur – een welkome plant voor onze inheemse fauna. Voor de zaden zijn ook verschillende liefhebbers, maar helaas wordt niet alles opgegeten, waardoor het op de grond valt en makkelijk kiemt. Wil je dit voorkomen, knip dan als het zaad rijp is de bloemhoofden eruit. Dan mis je wel weer het winterbeeld ... Een andere oplossing is kiezen voor de dubbelbloemige 'Flore Pleno', die daardoor geen zaad zet. Zowel de bloem- als de bladsteel is meestal donkerrood van kleur.

foto Rijnbeek Vaste Planten

2. *Eupatorium coelestinum*

Het is niet eens zo verwonderlijk dat deze soort ook onder een andere naam wordt aangeboden. De bloem van deze plant heeft echt een andere opbouw en de vrij dunne bruine stelen zijn opvallend. Het is een relatief klein blijvende soort, tot 1 meter hoog, met lila bloemen. Hij houdt van dezelfde normale tot vochtige bodem als de andere soorten en kan gerust tijdelijk wat droogte doorstaan. Van nature komt hij voor aan de oostkant van de VS; hij is dus goed toe te passen in prairietuinen. Hij bloeit van augustus tot in oktober.

3. *Eupatorium fortunei* 'Pink Frost'

De top tien varieert van natuurlijke soorten tot zeer gecultiveerde varianten. Waarschijnlijk zal niet iedere lezer enthousiast worden van het bonte blad. Toch zou je het eens moeten proberen, want vanuit de verte lijkt het bonte blad op te gaan in het geheel. Het geeft juist meer afwisseling in de border. De zachtroze bloemen combineren prima met het crèmekleurig randje van het bol staande blad. De originele plant komt uit Japan. Door het bonte blad, dat toch enigszins de groei remt, wordt de plant niet heel erg hoog: tussen de 75 en 100 centimeter.

4. *Eupatorium hyssopifolium*

Dit is een nog vrij onbekende botanisch soort uit het oostelijk deel van de VS. Hij bestaat dus, een *Eupatorium* voor droge (zand)grond. De plant heeft zich duidelijk aangepast aan deze omstandigheden, want hij heeft veel smaller blad dan andere soorten. Daardoor ontstaat een transparanter beeld. Ook de bloemen zijn ijler van opbouw. Hij bloeit ijskleurig wit en de bloemetjes gaan een voor een open. Ook het rijpen van het zaad gebeurt gestaag. Hij is misschien nog niet overal verkrijgbaar, maar als er meer vraag komt, wordt hij vast meer gekweekt.

5. *Eupatorium maculatum* 'Phantom'

In een Amerikaans keuringsrapport dat door een botanische tuin in Chicago is opgesteld, scoort deze plant vijf sterren, het hoogst haalbare aantal. Het is dan ook een zeer indrukwekkende verschijning, met een hoogte van rond de 1,30 meter. Ook de grote doorsnede van de bloemschermen, die al halverwege de donkerrode stengel beginnen met vertakken, geeft veel massa. De bloemetjes zijn vrij fijn van structuur en hebben een zachtroze kleur. Het winterbeeld is door die grote schermen feeëriek, of, volgens de naamgever van deze cultivar, gelijkend op een *phantom*.

6. *Eupatorium maculatum* 'Riesenschirm'

'Riesenschirm' is de verbeterde versie van de bekende en al heel lang in cultuur zijnde 'Atropurpureum'. De bloemen zijn intenser van kleur en met zijn lengte van bijna 2 meter is dit een reus in de border. De grote bloemschermen zijn iets feller van kleur dan bij 'Phantom'. Mede door zijn hoogte vormt hij echt een eyecatcher. De cultivar is ooit geïntroduceerd door de bekende Duitse kweker Ernst Pagel, die alleen de beste – lees stevige en betrouwbare – planten op de markt bracht.

7. *Eupatorium maculatum* 'Purple Bush'

Ook cultivars die door Piet Oudolf in het vasteplantensortiment zijn opgenomen, kenmerken zich door goede kwaliteiten en eigenschappen. 'Purple Bush' is daar een voorbeeld van. Deze is lichter roze van kleur dan 'Riesenschirm' en iets lager, meestal rond de 1,50 centimeter. De donkere steel steekt mooi af tegen het zachte roze van de bloem. Op de foto is te zien dat de planten goed rechtop blijven staan, terwijl *Sanguisorba* al is gaan liggen.

8. *Eupatorium maculatum* 'Snowball'

Een tweede topper van Piet Oudolf is de witbloeiende 'Snowball'. Met zijn helderwitte bloemen en lichtgroene stelen is het één grote witte wolk van schermbloemen. In de Vlinderhof in Leidsche Rijn, een ontwerp van Piet, staan ze glorieus boven de overige beplanting uit te stralen. Kies voor in zijn buurt een plant waarin het wit terugkomt, zoals *Miscanthus sinensis* 'Morning Light' of *Calamagrostis arundinacea* 'Overdam', en je hebt een prachtig setje. Ook *Acanthus mollis* 'Whitewater' zou zeer geschikt zijn in de combinatie.

9. *Eupatorium rugosum* 'Chocolate'

Eupatorium rugosum, ook wel *Ageratina altissima* genoemd, heeft een andere uitstraling dan *E. maculatum*. Hij is veel bescheidener van hoogte, zo'n 1,25 meter. Hij bloeit vrij laat in het seizoen, met witte schermen die kleiner van doorsnede zijn. Elk bloemetje apart is juist iets grover dan die van neef *maculatum*. Maar hij is vooral populair door zijn donkerpaarsrode blad, dat diepte geeft in de border. Op de foto zie je nog een puntje van *Cercis canadensis* 'Forest Pansy', en hopelijk staat er in de buurt nog een derde donkerbladige plant die het beeld zal versterken, misschien wel een *Heuchera*.

10. *Eupatorium* 'Baby Joe'

De laatste van de top tien is 'Baby Joe'. Dat is alleen maar omdat ik netjes het alfabet aanhou in de volgorde en de cultivars zonder soortnaam na de soorten komen, want qua uitstraling hoort hij in het rijtje van de *maculatum*-soorten. Zoals de naam doet vermoeden, blijft hij aan de lage kant. Maar wie is die Joe? De Engelse naam voor *Eupatorium* is *Joe Pye weed*. Joe Pye was een native American die een hele kolonie Engelse emigranten genas van thyphus door ze thee van deze plant te geven. 'Baby Joe' is geschikt voor wat kleinere tuinen, omdat de uiteindelijke lengte niet meer dan 80 centimeter wordt.

Top 10	Kleur bloem	Bloeitijd	Hoogte	Per m ²
Cannabinum	licht oudroze	jul-sept	130-175	3
Coelestinum	lila	aug-okt	90-120	3
Fortunei 'Pink Frost'	roze	aug-okt	75-100	7
Hyssopifolium	wit	aug-sept	90-110	5
Maculatum 'Phantom'	roze purpur	aug-sept	125-150	3
Maculatum 'Purple Blush'	donker oudroze	aug-sept	100-125	3
Maculatum 'Riesenschirm'	donker rozerood	aug-sept	180-200	3
Maculatum 'Snowball'	wit	aug-sept	150-200	3
Rugosum 'Chocolate'	wit	jul-sept	120-140	5
Baby Joe'	donker oudroze	aug-sept	60-80	5

Na de bloei

Sinds de pandemie, toen er veel thuis gewerkt werd, is het belang van een jaarrond interessante tuin tot steeds meer mensen doorgedrongen. Plantenliefhebbers zagen de meerwaarde van een winterbeeld allang in, maar het is nu geen rare vraag meer om in een ontwerp rekening te houden met mooie texturen in herfst en winter. *Eupatorium* is daar zoals gezegd uitermate geschikt voor. De stelen zijn stevig, waardoor ze lang blijven staan en pas echt aan het einde van de winter knakken door storm en regen. Het blad valt makkelijk af en verteert snel als compost tussen de planten; dat vormt meteen voeding voor het nieuwe groeiseizoen.

Kortom: dit is een majestueus geslacht!

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!